

VÁMOSINÉ ROVÓ GYÖNGYVÉR

Az egészségfejlesztés és rekreáció helye a turizmus rendszerében

Bevezetés

Magyarország gazdasági szektorában jelentős szerepet tölt be az egészségturizmus. Az ország olyan természeti erőforrásokkal rendelkezik, ami ritka Európában, és a gyógyulási, illetve rekreációs hatások mellett ezen erőforrások kiaknázásából, szolgáltatásként való értékesítéséből származó bevétel egyáltalán nem elhanyagolható. Különösen igaz ez azon térségek esetében, ahol a gyenge ipar vagy hanyatló agrárszektor mellett a turizmushoz köthető szolgáltatások jelentik a munkaerőpiaci érvényesülés fő irányát.

Az egészségturizmus, mint folyamat nagyon hosszú múltra tekint vissza, azonban az elmúlt években jelentős változáson ment át. A cikk fő célja, hogy bemutassa az egészségturizmus területét, tartalmát és jelenlegi tendenciáit.

Mi is az a turizmus?

A WTO (World Tourism Organisation) meghatározása szerint: *„A turizmus magába foglalja a személyek lakó- és munkahelyen kívüli minden szabad helyváltoztatását, valamint az azokból eredő szükségletek kielégítésére létrehozott szolgáltatásokat.”* (Lengyel, 2004)

A turizmus szektora bonyolult rendszert alkot. Belső folyamati igen összetettek, mivel létrejöttéhez több alapfeltételnek is teljesülnie kell, mind a kínálati, mind a kereslet oldalán. A kereslet oldalán fontos, hogy a keresletet megtestesítő turista elegendő motivációval (pl. rekreációs vagy gyógyulási igény, más helyek megismerése stb.), diszkrecionális (szabad rendelkezésű) jövedelemmel és szabadidővel rendelkezzen. A kínálat (turisztikai termék) oldalán a feltételek kölcsönhatásban vannak egymással, ami kihat a turisztikai kínálat egészére.

A termék jellegét és vonzerejét nagymértékben meghatározza az infrastrukturális fejlettség, kényelmi és közlekedési feltételek, étkezési és pihenési feltételek, biztonsági körülmények (bűnözési jellemzők, probléma esetén segítségnyújtási lehetőségek stb.), egészségügyi feltételek (értve ez alatt az ellátási lehetőségeket, vagy magát a veszélyeket, pl. betegségek).

Ugyanakkor a turizmus egy nyitott rendszer, amely folyamatos kölcsönhatásban áll a környezetével. Jellemzőit determinálják a politikai, kulturális, technológiai, társadalmi, természeti és a gazdasági környezetben történt események. Gondoljunk csak arra, milyen keresleti változást jelenthet egy polgárháborús állapot, vagy éppen a célsország gazdasági recessziója, amely akár a valutájuk értékének csökkenését is jelentheti, „olcsóbbá” téve így a fejlett országokból érkezőknek a szolgáltatásokat.

A turizmus jellemzői hazánkban

Magyarország egyik legjelentősebb ágazata a turizmus, éppen ezért fontos szerepet játszik a nemzetgazdaság alakulásában. Jelentősége abban rejlik, hogy képes gazdasági növekedést generálni és munkahelyeket teremteni. Magyarország földrajzi elhelyezkedéséből adódóan – az Európai Unió és a schengeni övezet keleti kapujaként – számos, eltérő utazási célú és motivációjú látogató találkozhelye. Nem csak a termál- és gyógyvizek jótékony hatása, fővárosunk szépsége, konferenciaközpont-jellege és a Balaton vize csábítja külföldi látogatóinkat. Milliók érkeznek az eurót már bevezetett szomszédos országok határmenti településeiről vásárolni a forint ingadozásától függően, és szintén sokan utaznak keresztül Magyarországon Nyugat-Európába munkavállalási céllal.

2012-ben kifejezetten *turisztikai motivációval* közel 15 millió fő érkezett országunkba, ez csak minden harmadik beutazó személyt jelenti. A turisztikai motivációjú utak közül az egynaposak aránya igen magas (42%). Motivációjuk elsősorban kirándulások, városlátogatások, jellemző továbbá a rokon- és barátlátogatás, főként a tavaszi és nyári hónapokban, az egynapos wellnessprogramok, fürdőlátogatások. Ez utóbbi a szomszédos országok körében a legnépszerűbb, de növekszik a cseh és lengyel látogatók száma is.

2012-ben a hazánkba látogató külföldiek magyarországi kiadásainak összege 1175 milliárd forint volt, ami pontosan mutatja a szektor nemzetgazdasági jelentőségét. Szabadidős célokra a külföldiek 689 milliárd forintot fordítottak, 142 milliárdot gyógy- és egészségmegőrzésre, 146 milliárdot rokonlátogatásra, 234 milliárdot városnézésre, 167 milliárd forintot üdülésre, szórakozásra. A szabadidős bevételek 24%-a németektől, 12%-a az Ausztriából, 8%-a az USA-ból érkezőktől származott.

2012-ben a több napra Magyarországra látogató külföldiek 38%-a érkezett Budapestre. 29%-uk Nyugat-Dunántúlra és minden tizedik a Balatonra. Budapestre jellemzően városnézés, üzleti utazás, körutazás, rokon- és barátlátogatás céljával érkeztek. Nyugat-Dunántúl az átutazók, valamint a gyógy- és egészségmegőrzési célú utazók körében is kedvelt. Az átutazók esetében a Nyugat-Európában dolgozók éjszakáznak itt előszeretettel, a gyógyászati és preventív kezelések megfizethetőbb ára viszont az osztrákokat és a németeket csábítja. Magyarország legnépszerűbb városai a külföldi vendégéjszakák száma alapján Budapest, Hévíz, Bük, Sárvár, Hajdúszoboszló, Balatonfüred, Győr, Siófok, Zalakaros és Sopron¹.

Magyarország természeti erőforrásai egészségturisztikai szempontból

Magyarország gyógy- és termálvízkinccs tekintetében a világ élvonalában, igen rangos helyen, Japán, Izland, Olaszország és Franciaország után az 5. helyen áll, ennek köszönhetően Európa egyik kiemelkedő egészségturisztikai desztinációjaként tartják számon. Természeti adottságaink, mint a termálvíz, klíma,

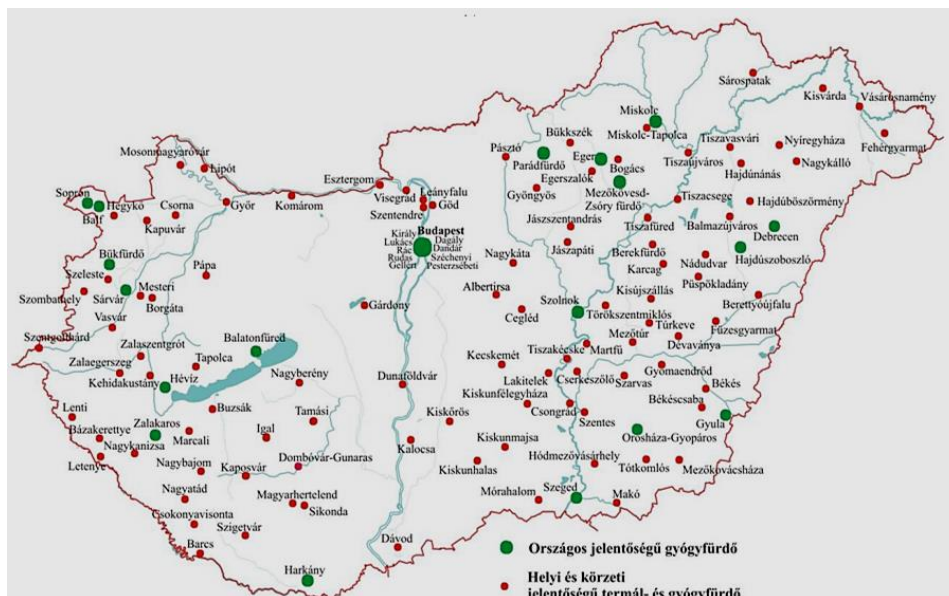
¹ Jelentés a turizmus 2012. évi teljesítményéről, KSH 2013

iszap, mofetta, egy biztos alapot képez az egészségturizmus számára, főleg, hogy ezen természeti erőforrások az ország területének 80%-án megtalálhatóak, ami kiemelkedő arány.

Magyarországon az Országos Gyógyhelyi és Gyógyfürdőügyi Főigazgatóság nyilvántartása szerint:

- 213 elismert ásványvíz,
- 218 elismert gyógyvíz,
- 13 minősített gyógyhely – Balatonfüred, Balf, Bük, Debrecen, Eger, Gyula, Hajdúszoboszló, Harkány, Hévíz, Miskolc, Parád, Sopron, Zalakaros,
- 5 gyógybarlang – Abaliget, Budapest, Jósvafő, Miskolc és Tapolca,
- 5 természetes gyógyiszap – Hajdúszoboszló, Hévíz, Makó, Tiszasüly,
- 1 gyógygáz/ mofetta – Mátraderecske,
- 74 gyógyfürdő,
- 32 gyógyzálloda áll rendelkezésre (1. ábra).

1. ábra: Magyarország gyógy- és termálfürdői

Forrás: Országos Egészségturizmus Fejlesztési Stratégia, 2007

Hazánk területének 80%-án fellelhető termál-, illetve gyógyvíz. Ennek oka, hogy a geotermikus gradiens értéke Magyarország alatt másfélszerese a világtávnak, azaz a hőmérséklet 100 méterenként 5°C-kal növekszik, területileg azonban vannak eltérések. Míg a Dél-Dunántúlon az értéke magasabb, mint az országos átlag, addig a hegyvidéki illetve a Kisalföldön alacsonyabb. Magyarország egészségturisztikai potenciálja a *termálvíz* kincsünkben rejlik.

Nemcsak a gyógy- illetve termálvíz kincsünk jelentős, hanem az ország területén található *gyógyklímáink* is. Megkülönböztetünk felszín alatti (gyógybar-

langok) és felszín feletti (klimatikus gyógyhelyek) gyógyklimákat. A gyógybarlangok két fő típusa a hideg és a meleg barlang. Magyarország csak hideg barlangokkal rendelkezik, ezek közül is 5 minősített gyógybarlanggal. Ide tartozik az abaligeti barlang (gyógyterme), Budapesten a szemlőhegyi barlang (Óriás folyosója), a jósvafői Béke barlang, miskolc-lillafüredi a Szent-István Cseppkőbarlang (Fekete-terme) és a Tapolcai Gyógybarlang (városi kórház gyógybarlangja). Ezek a gyógybarlangok kiemelkedő gyógytényezőt jelentenek, hiszen a levegőjük összetétele (magas Ca és Mg ionok), a pormentességük, a magas páratartalmuk, az allergénmentes és ingerszegény környezetük, a sugárzások, számos betegségre jelentenek gyógyírt. Főként légzőszervi megbetegedések, asztma, allergia, felső légúti panaszok kezelésre alkalmasak. Klimatikus gyógyhely csupán három található hazánkban, melyek a következők: Sopron-Balf, Gyöngyös-Kékestető és Miskolc-Lillafüred (OGyFI nyilvántartás alapján). Ezen kívül klimatikus adottságai révén jelentős a Pilisben a Dobogókő, a Mecsek, Galyatető, Kőszeg és környéke és Szilvásvárad környéke. Olyan betegségek megelőzésére és gyógyítására alkalmasak, mint a légzőszervi megbetegedések, allergia, pszichés kimerültség és pajzsmirigybetegségek.

Megemlítendő *gyógyiszap*-kínálatunk, mely viszonylag kevés helyen lelhető fel hazánkban. Gyógyiszap található Makón (marosi iszap), Hévízen a tó iszapja, Tiszasülyön (kolosi iszap), Hajdúszoboszlón a városi gyógyfürdő iszapja, és az Alsópáhokon található Georgikon iszap. Típusonként rendelkeznek átmelegítő, merevségoldó és fájdalomcsillapító hatásokkal. Gerinc-megbetegedéseknél, sportsérüléseknél használható, valamint élénkítő hatása van a mirigyműködésre, elősegíti az anyagcsere folyamatokat, nyugtatja az idegrendszert, és a sejtműködésre is gyógyítólag hat.

Hazánkban az egyetlen kiemelkedő *mofetta* (szén-dioxid szárazfürdő) Mátraderecsken található. 1999-ben az Országos Gyógyhelyi és Gyógyfürdőügyi Főigazgatóság gyógygázzá, 2006-ban pedig gyógygázfürdő intézménnyé minősítette. A mofetta „működésének” alapja a feláramló szén-dioxid tartalmú gyógyhatású gáz, amely a Mátra hegységben 1000 m mélyről tör fel a felszínre. Különleges gyógyhatása a koncentrációjában fellelhető radontartalmának köszönhető, amely olyan betegségek gyógyítására alkalmas, mint szív- és általános keringési betegségek, magas vérnyomás, cukorbetegség, végtagi keringési zavar, érszűkítők és súlyos érrendszeri érintettséggel járó autoimmun betegségek.² Európában Erdély területén található még több híres mofetta, mint pl. a Torján található Bűdös-barlang, aminek hatása a közeli Bálványoson is érezteti hatását mofettával és gyógyfürdővel egyaránt.

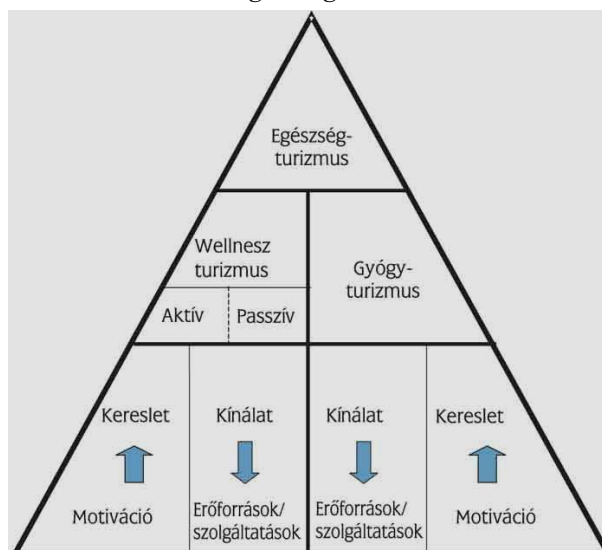
²Boros Szilvia - Printz-Markó Erzsébet - Priszinger Krisztina: Egészségturizmus, www.eturizmus.pt.e.hu/szakmai-anyagok/Turisztikai%20term%3%A9ktervez%3%A9s%20%20fejleszt%3%A9s/book.html

Az egészségturizmus fogalma és jellemzői

Az egészségturizmus speciális tartalma miatt összetett, és nem teljes mértékben lehatárolt területet alkot a turizmuson belül. Maga a szolgáltatás idegenforgalmi szempontból talán tipikus turisztikai terméknek tekinthető, amit a turista saját motivációi és fogyasztási igényei alapján szeretne élvezni, ugyanakkor a szegmens szoros kapcsolatban áll az egészségügyi alrendszerrel, mivel egészségturisztikai szolgáltatásokat többnyire orvosi rendelvényre lehet igénybe venni.

A II. Nemzeti Fejlesztési Terv előkészítése során, az Egészségügyi Minisztérium és a Magyar Turisztikai Hivatal között egyetértés alakult ki a fogalom tartalmát tekintve. Eszerint az egészségturizmus nem más, mint a gyógy- és wellness-turizmust átfogó terület, egy olyan turizmusforma, ahol a turista utazásának alapvető motivációja egészségügyi állapotának javítása (gyógyulás, rehabilitáció) vagy megőrzése (betegségek megelőzése), így ennek megfelelően a célterületen tartózkodása alatt egészségturisztikai szolgáltatásokat vesz igénybe (Országos Egészségturizmus Fejlesztési Stratégia, 2007). A gyógyulási, illetve rekreációs motivációk alapján két alkategóriát tudunk megkülönböztetni; a gyógy- és a wellness turizmus (2. ábra).

2. sz. ábra: Az egészségturizmus rendszere

Forrás: Az egészségturizmus marketingkonceptiója (KPMG Consulting)

Az egészségturizmusban a kínálati oldalon, mind a gyógy- és a wellness-turizmusban megjelenő alapszolgáltatások köre hasonló, viszont a kereslet oldaláról motiváció-alapú felosztásról beszélhetünk. Ez esetben fontos a gyógy- és a wellness turizmus definiálása.

A gyógyturizmus jellemzői

„A gyógyturizmus állandó lakóhelyen kívül, gyógyüdülőhelyen, vagy gyógyászati létesítményben való ideiglenes – de meghatározott minimális idejű – tartózkodás.”

dás, amelynek célja orvosi gyógymódok alkalmazásával valamilyen meglévő betegség gyógyítása”³

A gyógyturizmus alapvető célja a gyógyulás és a rekreáció. A folyamat olyan hivatalosan is elismert gyógyító hatású tényezőre épül, mint a pl. gyógyvíz, gyógybarlang, mikroklíma, gyógyiszap, kéngház. Ezen természeti erőforrások természetesen infrastruktúrával és szolgáltatásokkal párosulnak, hogy képesek legyenek turisztikai igényeket kielégíteni. A gyógyászati szolgáltatások igénybe vételéhez többnyire orvosi beutaló szükséges, így a vendégek egy része állami támogatással (OEP-támogatás) vesznek igénybe szolgáltatásokat. Emellett természetesen megjelent a piaci kereslet is a szolgáltatások iránt. Szakértők véleménye szerint az ön finanszírozás az állami biztosítók kivonulásával és a magánbiztosítók megjelenésével egyre nagyobb jelentőséggel fog bírni a jövőben.

A motiváció a gyógyturizmus estében igen erős, főleg ha egy desztináció speciális adottsággal vagy elismerten fejlett infrastruktúrával rendelkezik. Hazánkban ebből a szempontból kiemelhető Hévíz, Zalakaros, Harkány és Budapest, amely desztinációk esetében a visszatérési hajlandóság is magas, illetve az idelátogatók jó hírét viszik a lehetőségeknek.

A fogalmakat tekintve, az egészségturizmushoz kapcsolódó 74/1999. (XII.25.) EÜM rendeletben, amely a természetes gyógytényezőkről ír, szó esik többek között a gyógyhelyről, a gyógyfürdőről, a gyógyfürdőkórházról, illetve a gyógyvízről is.

Ennek alapján a gyógyhely lehet egy település egésze vagy csak annak egy része, ha a rendeletben foglaltaknak megfelelően rendelkezik természetes gyógytényezővel, mint például éghajlat vagy gyógyvíz. Ezen a helyen biztosítva van a gyógytényezők igénybevételének kihasználása különböző gyógyintézmények által, mint egy szanatórium, gyógyszálló, illetve gyógyfürdő által. A szükséges környezeti feltételek elengedhetetlenek, mint a rendezett zöld terület, a levegő tisztasága és a megfelelő zajszint koordinálása, amellyel biztosítják a betegek nyugalmát és a gyógyítás folyamatának zavartalanságát.

Gyógyfürdőnek nevezzük azokat a létesítményeket, melyek főleg a természetben megtalálható gyógytényezők felhasználásával végzik rehabilitációs vagy gyógyító tevékenységüket. Az intézmény elnevezésében a gyógyászati jellegének meghatározása szükséges, amelyet az ide tartozó jogszabályi előírások mellett, az OGYFI-nak is engedélyeznie kell. A gyógyfürdő számos gyógytényező felhasználásával nyújthat fürdőkezelést, vagyis balneoterápiát. Ilyen gyógytényezők lehetnek a gyógyiszap, a gyógyvíz vagy esetleg gázelfordulás. Itt végezhetnek hidrotériás kezeléseket az előmelegített közműhálózati víz, valamint elismert ásványvíz vagy hévíz alkalmazásával. Mindemellett a fizioterápiás ellátás sem elhanyagolandó, melyet számos fizikai gyógymód felhasználásával végeznek.

³ Országos Egészségturizmus Fejlesztési Stratégia, 2007

A gyógyfürdőkórház egy olyan fekvőbeteg-gyógyintézet, amely területi betegellátást nem közvetlenül nyújt, és amely főleg a természetes gyógytényezők felhasználásával végzi bizonyos meghatározott betegségekkel bírók gyógyítását. A fekvőbeteg ellátás mellett a kórház rendelkezhet természetesen járóbeteg-részleggel is.

Gyógyvíznek nevezünk minden olyan természetes ásványvizet, melynek bizonyítottan gyógyhatása van. Ezt a gyógyvizet használhatják külsőleg, mint fürdővizet és belsőleg, mint ivási vagy inhalálási célú gyógymódot. Mindkét esetben fontos, hogy a víz nem tartalmazhat egészségre káros anyagokat. Külsőleg történő használatkor a gyógyvíznek meg kell felelnie a külső felhasználású ásványvizek követelményeinek, illetve a vízzel történő természetes ásványi közetek lúgosodása során létrejött kémiai jellegének és oldott ásványi anyag tartalmának állandónak kell lennie.

A fürdőkezelés során olyan eljárást kell alkalmazni a vízkezelési technikák kiválasztásánál és a víz hőmérsékletének beállításánál, hogy a gyógyvíz biológiailag aktív részei a legkevésbé se sérüljenek meg. A belsőleg alkalmazott gyógyvíz az ásványvíz követelményeinek megfelel, inhalálásra vagy ivásra alkalmas, és az ilyen módú felhasználása mellett bizonyítottan gyógyító hatással rendelkezik. A palackozásra szánt gyógyvizek flakonján fel kell tüntetni a gasztroenterológiai orvosok által javasolt fogyasztási előírásokat, javallatokat és ellenjavallatokat. Az ettől bármiféle eltérés alkalmazására csak az OGYFI adhat engedélyt.

A gyógyvízként természetes módon felszínre feltörő vagy mesterségesen felhozott ásványvizek olyan ásványi anyagokat tartalmaznak, melyek gyógyhatását bizonyos betegségek ellen egyértelműen lehet igazolni objektív vizsgálati módszerek segítségével. A vizsgálatkor főleg a bőrgyógyászati, nőgyógyászati, urológiai, ideggyógyászati, gasztroenterológiai vagy mozgásszervi megbetegedésekre gyakorolt gyógyhatását vizsgálják.⁴

A wellness megjelenése a turizmusban

A wellness-turizmus esetében a szolgáltatások köre kevésbé orvosi jellegű, itt inkább a pihenés, rekreáció, egészségi állapot (sajnos inkább csak átmeneti) javítása áll. A wellness szolgáltatások kapcsán az egészséggel kapcsolatos tudnivalók megszerzése biztosított, mert ezzel kapcsolatban teljes körű megelőzési és egészség-megőrzési programokat ajánlanak vonzó környezetben.⁵

Eme szegmens jelenlegi formájában nem túl régi, azonban a szolgáltatások terjedésével és megfizethetővé válásával könnyen elérhetővé vált. A gyógyturizmussal szembeni nagy előnye pedig, hogy nincs gyógytényezőhöz kötve, az ország bármely területén ki lehet alakítani egy megfelelően működő wellness szálló keretében.

⁴ Dr. Ruzinkó Ádám (2006): Egészségturizmus I. Heller Farkas Főiskola Egészségturizmus Szakirány. P. 57-62.

⁵ <http://www.turizmusmarketing.com/download.php?id=445>

A célközönség elsősorban fiatalokból és középkorúakból áll, az ide kapcsolódó szolgáltatásokat igénybe vevők többsége pedig a fejlettebb régiók nagyvárosaiból származnak és főleg felsőfokú végzettséggel rendelkeznek.⁶

A wellness-turizmusban vonzza a turistákat az egészségtudatos életmód művelése az egészséges táplálkozással, a fizikai jólét és fittség, illetve a relaxáció és a tudatos stresszkezelés. E terület nem elhanyagolható része a magabiztosságot adó szépségápolás, illetve a megfelelő lelki és szellemi kondíció kimunkálása.

Fejlődő tendenciát mutat hazánkban a wellness-hétfvégék térnyerése, amit nem egyszer nemzeti ünnepek alatt, „hosszú hétfvégék” eltöltésére időzítanak.

A desztináció megválasztásánál fontos szempont az adott szolgáltatási kör összetétele, közlekedési elérhetősége, infrastruktúrája, család vagy bababarátság jellege. A szolgáltatási körben előfordulhatnak olyan elemek is, amelyeket egyébként fitness-tevékenységként jellemeznénk, ilyen a szauna, spinning vagy egyéb izomfejlesztő, átmozgató gépek és berendezések használata.

Az egészségturizmusban fontos megemlíteni még a *medical wellness* fogalmát, melyet a gyógy- és a wellness-turizmus keresztezéseként lehet értelmezni. Ezek olyan szolgáltatások, amelyek a tudományban igazolt orvosi eljárásokat is tartalmaznak, melyekkel a megfelelő egészségérzet és az életminőség elősegíthető. A *medical wellness* egy új formája az egészségturizmusnak. 2007-ben a Berlinben megrendezésre kerülő Medical Wellness Kongresszuson határozták meg a definícióját, eszerint: „Medical wellness alatt olyan tudományosan igazolt egészségügyi eljárásokat tartalmazó szolgáltatásokat értünk, melyek az életminőség és a szubjektív egészségérzet tartós javulását segíti elő preventív szemlélet tükrében, illetve egészségtudatos életforma támogatását szorgalmazza.”

Magyarországon fogalmát az Országos Egészségturizmus Fejlesztési Stratégiában (2007) határozták meg: „*A medical wellness gyógyászati vagy nem természetes gyógytényezőkre épülő gyógyturizmusnak is nevezzük.*”

A hagyományos wellness szolgáltatásokkal szemben itt az orvosi kontroll is része a módszernek. A diagnosztikába beletartoznak a különböző teljes körű laboratóriumi, anyagcsere, belgyógyászati és kardiológiai vizsgálatok. Az orvosok mellett a folyamatban részt vesz számos terapeuta, életmód és étkezési tanácsadó, masszőr, sportoktató, továbbá pszichológusok és kozmetikusok is.⁷

A Spa

Az egészségturizmus kapcsán nem szabad megfeledkeznünk a Spa szegmenséről, amely manapság egyre nagyobb jelentőséggel bír. A Spa (*Sanus Per Aqua*) jelentése magyarul „*egészség a víz révén*”.

Gyűjtő jellegű fogalom, átfedést képez a gyógy- és a wellness turizmus között. Fogalmának meghatározása minden országban más. Észak-Európában meleg vizes élményfürdőt, Közép-Európában gyógyszolgáltatásokat kínáló termál-

⁶ Dr. Ruzinkó Ádám (2006): Egészségturizmus I. Heller Farkas Főiskola Egészségturizmus Szakirány. P. 23-25.

⁷ <http://www.turizmusmarketing.com/download.php?id=445>

fürdőt, USA-ban és Ázsiában pedig fizikai és mentális felfrissülést nyújtó szolgáltatató fürdőt jelent, akár termálvíz hiánya mellett is.

Magyarországon arra a következtetésre jutottak a szakértők, hogy minden olyan szolgáltatató helyet, amely a látogató fizikai, biológiai és mentális jobbulást céloz meg, Spa-nak nevezzük. A Spa tehát olyan létesítményeket foglal magába, melyek a vendégekre olyan pozitív hatást gyakorolnak, mint hogy megnyugtattja, meggyógyítja, egészségesebbé, szebbé és kiegyensúlyozottabbá teszi.

Az ISPA (Nemzetközi Spa Szövetség) definíciója szerint: „*Szakemberek által nyújtott egészségügyi, wellness és szépítkezési kezelések és szolgáltatások széles skáláját nyújtó intézmény, amely a táplálkozásra és a tudatosságra is hangsúlyt helyez.*”⁸

Az ISPA szerint a SPA élmény 4 R-je:

- Relaxáció (Relax) – feszültségoldás, stressz csökkentés,
- Reflexió (Reflect) – önvizsgálat,
- Revitalizáció (Revitalise) – életerő és energia,
- Jókedv (Rejoice) – vidámság és szórakozás.

Az egészségturizmus jelentősége

A szektor pozitív hozzájárulása nagyon összetett. Egyrészt maga a természeti erőforrások kihasználásán keresztül megvalósuló gyógyulás, rekreáció vagy pihenésből fakadó örömezzet eleve fontos eredmény. Másrészt a nemzetgazdasági haszon sem hanyagolható el, hiszen az itt elköltött jövedelem munkahelyeket teremt és bevételi forrás, vállalkozói és költségvetési oldalon egyaránt.

Az egészségturizmusban fontos tényező, hogy a szezonális kevésbé érezhető, gyakorlatilag nincs is szezonális. A gyógyászat és a wellness egész évben elérhető, mégis ősszel és tavasszal inkább a gyógykezelések kihasználása van előtérben a vendégek körében, míg nyáron a kikapcsolódást, a családi programokat és a pihenést választják az emberek a wellness jegyében. Télen a hangsúly főleg a megelőzésen és a szépségápoláson van. A tartózkodási idő is lehet hosszabb a megszokottnál, mind a gyógyászatot, mind a wellness beleértve. A gyógyászati kezelések időtartama hetekig is elhúzódhat és ilyenkor a turista egyéb szolgáltatásokat, étkezést és szállást is igénybe vesz.

A turizmus más területeihez képest a fajlagos költség 30-35%-kal magasabb az átlagosnál, amelyhez hozzájárul a magasabb fizetési hajlandóság az egészségturizmusban résztvevők körében. Hazánk több települése ma már nem is tudná elképzelni boldogulását a jelenlegi beruházások nélkül, elég csak Gyulára, Zala-karossra, Harkányra vagy Hévízre gondolni, de sok más településen is fontos szolgáltatási húzóágazat az egészségturizmus.

⁸ Dr. Rátz Tamara: *Zennis és Lomi Lomi, avagy új trendek az egészségturizmusban* in: Aubert A.-Csapó J., 2004: *Egészségturizmus*

I. sz. táblázat: A gyógy- és wellness szállodákban eltöltött vendégéjszakák száma (ezer)

Szállástípus	2004	2012
Gyógyszálloda	2471	2248
Wellness szálloda	399	3476

Forrás: KSH turisztikai adatok, 2013

Az egészségturizmus megjelenése a nemzeti fejlesztési tervekben

A hazai turizmus egyik húzóágazataként az egészségturizmus központi szerepet játszik a vállalkozásfejlesztési akciótervekben. Fontos kihangsúlyozni, hogy eme erőforrások kihasználása döntően a *versenyszférában* történik (Vámosi, 2011), tehát nem az állam vállalja fel ezt a szerepet, hanem a vállalkozásfejlesztésen keresztül elősegíti a munkahelyteremtést, illetve a költségvetési bevételek növelését (pl. társasági adó formájában, fogyasztást terhelő adókon keresztül).

A nemzeti fejlesztési tervek mellett érdemes az 1998 és 2002 közt regnáló kormány által elindított Széchenyi Tervet is taglalni, ugyanis itt is tetten érhetőek bizonyos fejlesztések. Sajnos túl sok pontos információ nem áll rendelkezésre, egyrészt a vállalkozói kör miatt, másrészt a konkrét eredmények eltérnek a céloktól.

A program Magyarország turisztikai kínálatának színvonalát, területi szerkezetét jelentősen megváltoztatta. Az állami támogatásoknak köszönhetően olyan településeken is történt fürdőfejlesztés (esetenként ún. zöldmezős beruházás) és wellness-szálloda építése, ahol eddig a turisztikai attrakciók és az infrastruktúra hiánya miatt nem volt jellemző a turizmus. Az egészségturisztikai fejlesztések legfontosabb feltételezett hatása az volt, hogy a fürdőfejlesztések turisztikai attrakciókként növelik az adott települések (és Magyarország) turisztikai vonzerjét, és további turisztikai beruházásokat ösztönöznek. A kínálatfejlesztés e formája csökkenti a nemzetközi és belföldi turisztikai kereslet területi és időbeni koncentrációját, és hozzájárul a turizmus kedvező gazdasági hatásainak felerősítéséhez. Jelentős támogatást kapott Cegléd, Győr, Gyula, Hajdúszoboszló, Kehidakustány, Pápa, Sárvár vagy éppen Zalakaros, emellett több kisebb projekt is megvalósult. Az állami támogatás 30-32 milliárd forintra tehető, ehhez jön még a vállalkozói és egyéb önerő, becslések szerint így összességében 80-85 milliárdos beruházási tevékenység valósulhatott meg.

2004 és 2006 közt az I. Nemzeti Fejlesztési Terv, 2007 és 2013 közt pedig az Új Magyarország Fejlesztési Terv (majd Új Széchenyi Terv) volt hivatott a forrásokat és a stratégiai elképzeléseket biztosítani. A turizmus mindkét stratégiában hangsúlyosan jelenik meg, egyrészt mint az egészségturizmus, a műemlék-fürdők fejlesztésének és a kulturális és természeti örökség turisztikai hasznosításának lehetősége, másrészt mint a vidék fejlesztésének hatékony eszköze. Ez utóbbi szándék gyakorlatilag minden régió esetében elmondható (elég a ROP-okat szemügyre venni), mert ahol gyenge a gazdaság, nagyobb a területi hátrány, nincs igazi kitörési lehetőség (nem lehet mindenhol Szilícium-völgy...), ott a turizmus kerül előtérbe.

Az egészségturizmushoz köthető természeti erőforrásokat már taglaltuk korábban, így ez a fejlesztési vonulat teljesen érthető. A források alapvetően vállalkozásfejlesztési szálon keresztül érkeznek, a beruházás célja pedig az egészségturizmushoz kapcsolódik. Nehéz lenne erről a területről átfogó véleményt mondani, hiszen egyértelműen vannak helyi sikerek, de sok esetben a fejlesztések nem váltották be a hozzájuk fűzött reményeket.

Irodalomjegyzék

- AUBERT Antal - Csapó János: *Egészségturizmus*. Pécsi Tudományegyetem – Természettudományi Kar Földrajz, Földrajz Intézet, 2004, p. 9-119
- AUBERT Antal (szerk.): *Magyarország idegenforgalma szakkönyv és atlasz*. Cartographia, Budapest, 2012, 64 p.
- Az egészségturizmus marketingkommunikációja*, KMPG Consulting, 2002, Turizmus Bulletin VI. évfolyam 2. szám pp. 3-24.
- GYURICZA László: *Egészségturizmus*. Akadémia Kiadó, Budapest, 2010, 427 p.
- LENGYEL Márton: *A turizmus általános elmélete*, 2004, Kereskedelmi és Idegenforgalmi Továbbképző Kft.
- MICHALKÓ Gábor: *Turizmológia*. Akadémia Kiadó, Budapest, 2012, 266 p.
- MICHALKÓ Gábor - RÁTZ Tamara, 2011: *Egészségturizmus és életminőség Magyarországon*, Földrajztudományi Kutatóintézet p. 13-31
- RUSZINKÓ Ádám: *Egészségturizmus I.*, Heller Farkas Főiskola, 2006, p. 22-31
- VÁMOSI Tamás: *Képzés, tudás, munka. A magyar szak- és felnőttképzési rendszer szerepe és funkciója a társadalmi-gazdasági térben a 21. század elején*. Új Mandátum, Budapest, 2011, 254 p.